

ΜΕΓΑΛΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

† Γιαννάκη Ιωάννου

Η θλίψη της Μεγάλης Παρασκευής μεταφέρεται στον ελπιδοφόρο θρήνο του Μεγάλου Σαββάτου. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει το σχετικό υπόμνημα του Τριωδίου «*Τῷ Ἁγίῳ καὶ Μεγάλῳ Σαββάτῳ τὴν θεόσωμον ταφὴν καὶ τὴν εἰς Ἄδου κάθοδον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐορτάζομεν, δι' ὧν τῆς φθορᾶς τὸ ἡμέτερον γένος ἀνακληθέν, πρὸς αἰωνίαν ζωὴν μεταβέβηκε*». Ο ενταφιασμός του Κυρίου είναι από τη μια αφορμή θρήνου, αλλά από την άλλη είναι πηγή χαράς και ελπίδας, καθώς η κάθοδος του Χριστού στον Ἄδη σημαίνει τη συντριβή της παντοδυναμίας του θανάτου. Γι' αυτό και η Εκκλησία ονομάζει τούτο το Σάββατο υπερευλογημένο. Θλίψη και ελπίδα, χαρά και λύπη, πόνος και ευφροσύνη, θρήνος και αγαλλίαση συνυφαίνουν το νόημα του Μεγάλου Σαββάτου.

Ας δούμε, όμως, αναλυτικότερα τα δύο γεγονότα που τιμούμε σήμερα. Ξεκινούμε πρώτα από την αποκαθήλωση και την ταφή. Ο Ιωσήφ Αριμαθαίας, αφού πρώτα εξασφαλίζει την άδεια του Πιλάτου, με απέραντη ευλάβεια κατεβάζει το νεκρό σώμα του Χριστού από τον σταυρό, το τυλίγει σε καθαρό σεντόνι και, όπως ήταν η συνήθεια της εποχής εκείνης, το λούζει με αρώματα. Στη συνέχεια, ο Κύριος ενταφιάζεται σε μνήμα καινούργιο. Η γη δέχεται στα σπλάχνα της τον ίδιο τον Δημιουργό της. Αυτός που με ένα νεύμα Του κάνει τα θεμέλια της γης να ταράζονται, κείτεται άπνους, ακίνητος και άψυχος. Ο αχώρητος ως Θεός, ως θεάνθρωπος «*τάφῳ σμικρῷ ξενοδοχεῖται*». Το θέαμα είναι θλιβερό. Όσοι παρευρίσκονται, δεν είναι εύκολο να συγκρατήσουν τα δάκρυά τους. Το κλάμα αυτών που συνόδευσαν τον Κύριο στην τελευταία επίγεια κατοικία Του σμίγει με τον δοξολογικό θρήνο της Εκκλησίας. «*Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ κατετέθης Χριστέ καὶ ἀγγέλων στρατιαὶ ἐξεπλήττοντο συγκατάβασιν δοξάζουσαι τὴν σὴν*» (Εσύ Χριστέ που είσαι η ζωή, τοποθετήθηκες σε τάφο και αγγελικές στρατιές απορούσαν δοξάζοντας την ταπείνωσή σου).

Ο αναμάρτητος, φορτωμένος τις ανομίες όλων των ανθρώπων, εισέρχεται φαινομενικά αδύναμος και ανίσχυρος στο βασίλειο του Ἄδη. Ο δίκαιος θανατώνεται ως άδικος. Ο Αθώος τιμωρείται ως ένοχος. Ο Υιός του Ανθρώπου κηδεύεται ως ξένος και απόκληρος. Τραγική μορφή η Μητέρα του Κυρίου, που με δάκρυα συμμετείχε στον ενταφιασμό του παιδιού της. Δεν ξέρουμε με ποια, ακριβώς, λόγια η Παναγία αποχαιρέτησε εκείνη τη στιγμή το άχροαντο σώμα του μονάκριβου και πολυαγαπημένου γιου της. Αισθανόμαστε, όμως, ότι δεν θα απείχαν και πολύ από αυτά που ο εκκλησιαστικός υμνογράφος βάζει στο στόμα της: «*Ὡ γλυκύ μου ἔαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον, ποῦ ἔδυσσεν τὸ κάλλος;*» (Ὡ γλυκιά μου Ἄνοιξη, γλυκύτατο παιδί μου, πού ἔδυσσε η ομορφιά σου;) Μεγάλη η πίκρα της Θεοτόκου. Ποιος μπορεί με λόγια να παρηγορήσει τη μάνα που θρηνεί γοερά το παιδί της; Ποιος μπορεί να της δώσει δύναμη και κουράγιο; Ποιος μπορεί να απαλύνει τη θλίψη της; Ποιος θα ήταν; Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά δεν μπορεί να είναι άλλη από το ότι μονάχα ο ίδιος ο Υιός και Κύριός της είναι ικανός

να στάξει βάλσαμο παρηγοριάς στην πονεμένη καρδιά της Θεοτόκου. Όσο κι αν δεν έχουμε σχετικές πληροφορίες από τα ευαγγελικά κείμενα, είμαστε σίγουροι ότι την ώρα που η ρομφαία του πόνου διαπερνούσε την καρδιά της Παναγίας, κάποιον μυστικό λυτρωτικό μήνυμα του Κυρίου προς τη μητέρα Του θα της έδινε ελπίδα για τον θρίαμβο που θα ακολουθούσε. Ο υμνογράφος των εγκωμίων αυτό, ίσως, υπονοεί, καθώς παρουσιάζει τον Χριστό να εξηγεί στη μητέρα Του την αιτία των παθών Του, σε μια προσπάθεια να την πείσει να σταματήσει τον θρήνο της: *«Τὸν Ἀδάμ καὶ Εὐάν ἐλευθερῶσαι, Μῆτερ, μὴ θρήνει, ταῦτα πάσχω»*. Η δε Παναγία παρόλο, που είναι *«δακρυρροοῦσα»* φαίνεται να δέχεται τις εξηγήσεις που της δίνει ο Κύριος γι' αυτό και Του απευθύνει τη θριαμβευτική προτροπή *«Ἀνάστα Ζωοδότα»*.

Η κάθοδος του Χριστού στον Άδη είναι αιτία θλίψης για τους ανθρώπους που σωματικά βίωναν την απώλεια του Χριστού, αλλά είναι πηγή χαράς για ολόκληρη την ανθρωπότητα, καθώς η παρουσία του Κυρίου στον Άδη σηματοδοτεί και το τέλος της κυριαρχίας του θανάτου. Ο Χριστός κατεβαίνει ψυχικά στο απόρθητο μέχρι τότε βασίλειο του Άδη και ελευθερώνει όλους τους νεκρούς από τα δεσμά που τους κρατούσαν δεμένους στο σκοτάδι της απελπισίας. Από δω και πέρα ο θάνατος του Αθάνατου αφαιρεί από τον θάνατο τα κλειδιά της εξουσίας του. Το φως του Θεανθρώπου δίνει ξανά την ελπίδα στους νεκρούς κι αφαιρεί από τον θάνατο το μισητό κεντρί του. Η υμνολογία του Μεγάλου Σαββάτου είναι γεμάτη με εκφράσεις που χαιρετίζουν δοξολογικά το σωτηριώδες έργο του Κυρίου στον Άδη. Ο Κύριος δίνει με την παρουσία Του στο μέχρι τότε σκοτεινό βασίλειο του θανάτου το μήνυμα της σώζουσας αγάπης του Θεού. Το μεσότοιχο της έχθρας ανάμεσα στον Θεό και τον άνθρωπο που υψώθηκε μετά την πτώση των πρωτοπλάστων αρχίζει να θρυμματίζεται με τη θυσία του Χριστού. Η ταφή του Κυρίου δεν είναι το μήνυμα του τέλους του Ιησού, αλλά το προμήνυμα της πανηγυρικής Ανάστασής Του. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που ο κανόνας που ψάλλεται την Παρασκευή το βράδυ στον Όρθρο του Μεγάλου Σαββάτου ψάλλεται και τη νύκτα της Ανάστασης πριν από το χαρμόσυνο άγγελμα της εκ νεκρών εγέρσεως του Κυρίου.

Ο ενταφιασμός του Θεανθρώπου, που ήταν το τέλος των Παθών Του, είναι η αρχή της Ζωής, η αιτία της εξουθένωσης του θανάτου. Ο Άδης τρομαγμένος υποδέχεται τον Ιησού στο βασίλειό του και εκμηδενίζεται η κυριαρχία του πάνω στους ανθρώπους. Η Εκκλησία βιώνοντας έντονα τούτη τη μέρα το αίσθημα της χαρμολύπης ευγνωμονεί τη σωτηριώδη ταπείνωση του Θεού και ψάλλει *«Μεγαλύνόμεν σε, Ἰησοῦ βασιλεῦ, καὶ τιμῶμεν τὴν ταφὴν καὶ τὰ πάθη σου, δι' ὧν ἔσωσας ἡμᾶς ἐκ τῆς φθορᾶς»*. Όλοι εκείνοι που επιδίωκαν τη φυσική εξόντωση του Χριστού ήταν με τη λαθεμένη, ευτυχώς, εντύπωση ότι ο θάνατός του θα σήμαινε την οριστική απαλλαγή τους από την ενοχλητική παρουσία Του. Πού να ήξεραν οι ανόητοι ότι ο σωματικός θάνατός Του θα ήταν η αρχή του μεγαλύτερου θριάμβου του. Την ώρα που εκείνοι απολάμβαναν με ανακούφιση την υποτιθέμενη νίκη τους ο *«ηττημένος»* Χριστός νικούσε κατά κράτος τον θάνατο και την κακία και

ανακαίνιζε εκ θεμελίων την ιστορία και τον κόσμο. Θανάτωσαν τον Χριστό και χωρίς να το αντιληφθούν θανάτωναν τα στηρίγματα της κυριαρχίας τους. Μέσα στην αφέλεια τους θέλησαν να φρουρούν και το νεκρό σώμα. Δεν ήξεραν ότι ο πραγματικός πόλεμος δε γινόταν στα επίγεια, αλλά στα καταχθόνια. Εκείνοι φρουρούσαν τον τάφο κι ο Θεάνθρωπος καθαιρούσε τον θάνατο από τον θρόνο του.

Το Μεγάλο Σάββατο είναι η σωματική ανάπαυση του Κυρίου, η οποία, όμως, απεργάζεται μυστικά την αυγή της λαμπροφόρας Ανάστασης. Γι' αυτό και οι Χριστιανοί διαποτισμένοι από το κλίμα της χαρμολύπης βιώνουν λατρευτικά το χαροποιόν πένθος και την ώρα που με επιτάφιας ωδές ενταφιάζουν τον Χριστό προγεύονται την αγαλλίαση της προσδοκώμενης ανάστασης. Το Μεγάλο Σάββατο είναι η επομένη μέρα των Παθών, αλλά και η προηγούμενη της Ανάστασης. Είναι η αποδοχή του πόνου και ταυτόχρονα η ευφρόσυνη υπέρβασή του. Αυτό είναι και το μήνυμά του για κάθε Χριστιανό. Ο πόνος σε όλες τις μορφές του είναι αναπόσπαστο στοιχείο της φθοράς που διακρίνει την παρούσα ζωή μας. Ο εν Χριστώ άνθρωπος δεν είναι απρόσβλητος από τον πόνο. Δέχεται στη ζωή του τον πόνο και το νοηματοδοτεί με τρόπο που να συμβάλλει στην πνευματική του τελείωση. Η στάση αυτή δεν είναι ένας εύκολος δρόμος. Είναι η στενή και τεθλιμμένη οδός, στην οποία αναφέρθηκε ο ίδιος ο Κύριος, όχι μόνο με τη διδασκαλία Του, αλλά κυρίως με τα Πάθη και την Ανάστασή Του. Ο Σταυρός, ως σύμβολο νίκης, δεν καταργεί τον πόνο, αλλά τον μεταποιεί σε μέσο σωτηρίας και εξαγιασμού. Η Ανάσταση έχει νόημα, αν προϋποθέτει τον Σταυρό κι ο Σταυρός είναι ελπιδοφόρος μονάχα αν συντελεί στην Ανάσταση. Εύχομαι όλοι μας να μεταφέρουμε τις αλήθειες αυτές στη ζωή μας, για να συσταυρωθούμε και να συναναστηθούμε βιωματικά με τον Χριστό, για να αποκομίσουμε από τη Μεγάλη Εβδομάδα όλη τη Χάρη και όλη την ευλογία που αυτή φέρνει στην οικουμένη.